O‘ZBEKISTONDA TEOLINGVISTIKA VA TEOLINGVISTIK BIRLIKLAR TADQIQI

Raxmonova Nodiraxon Muxammadjonovna
Xorijiy til va adabiyoti (ingliz tili) yo‘nalishi
2-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Teolingvistika, til va din o‘rtasidagi munosabatlarni o‘rganadigan yangi va istiqbolli soha sifatida, O‘zbekistonda ham o‘z o‘rnini topmoqda. O‘zbekistonda teolingvistika va teolingvistik birliklar tadqiqi, nafaqat tilshunoslik, balki diniy tadqiqotlar, madaniyat va antropologiya sohalarida ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada O‘zbekistonda teolingvistika sohasidagi tadqiqotlar, teolingvistik birliklar va ularning ahamiyati haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so‘zlar: *teolingvistika, til, din, madaniyat, tahlil, grammatik xususiyatlar, leksik birliklar, terminlar, ibora.*

Teolingvistika, tilning diniy matnlarda qanday ishlatilishini, diniy tushunchalarning til orqali qanday ifodalanishini va bu jarayonda tilning qanday rol o‘ynashini o‘rganadi. O‘zbekistonda, musulmon diniy matnlari, Qur'on va hadislar, shuningdek, boshqa diniy adabiyotlar teolingvistik tadqiqotlar uchun asos bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu matnlarda til, nafaqat ma'lumot uzatish vositasi, balki diniy tushunchalarni shakllantirish va ularni jamiyatga etkazish vositasi sifatida ham ishlatiladi. Teolingvistik birliklar, diniy terminlar, iboralar va jumlalar bo‘lib, ular diniy ma'nolarni ifodalashda muhim rol o‘ynaydi. O‘zbek tilida teolingvistik birliklar, ko‘pincha diniy matnlarda va nutqlarda uchraydi. Masalan, "Alloh", "Payg‘ambar", "namoz", "zakot" kabi so‘zlar, diniy tushunchalarni ifodalashda ishlatiladi. Bu birliklar, o‘zbek tilida diniy ma'nolarni ifodalashda muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ularning izohlanishi va tahlil qilinishi teolingvistik tadqiqotlarning asosiy maqsadlaridan biridir.[1]

O‘zbekistonda teolingvistika sohasidagi tadqiqotlar, asosan, diniy matnlar, ularning til va uslubi, shuningdek, diniy tushunchalarning o‘zbek tilidagi ifodalanishi bilan bog‘liq. Diniy matnlar, o‘z ichiga olgan til va uslubi bilan, o‘zbek tilining boyligini, uning leksik va grammatik xususiyatlarini namoyon etadi. Teolingvistik tadqiqotlar, o‘zbek tilida diniy terminologiyaning rivojlanishi, uning o‘zgarishi va yangi birliklarning paydo bo‘lishini o‘rganadi. Teolingvistik tadqiqotlar, O‘zbekistonda diniy madaniyat va an'analarni ham o‘rganishga yordam beradi. Diniy matnlar, nafaqat diniy tushunchalarni ifodalash, balki jamiyatning madaniy va ijtimoiy hayotini ham aks ettiradi. O‘zbek tilida diniy adabiyotlar, xalqning an'analari, qadriyatlari va dunyoqarashi bilan chambarchas bog‘liqdir. Teolingvistika, bu

bog‘liqlikni ochib berish va diniy matnlar orqali xalqning ruhiyati, e'tiqodi va qadriyatlarini o‘rganish imkonini beradi. O‘zbekistonda teolingvistika sohasidagi tadqiqotlar, zamonaviy ilmiy uslublar va metodologiyalar asosida olib borilmoqda. O‘zbekistonlik olimlar, teolingvistik tadqiqotlar orqali diniy matnlarning tilshunoslik, madaniyatshunoslik va antropologiya bilan bog‘liqligini o‘rganishmoqda. Bu jarayon, diniy matnlarning o‘zbek tilidagi ifodalanishi, ularning semantik va pragmatik xususiyatlari, shuningdek, diniy tushunchalarning o‘zgarishi va rivojlanishi haqida yangi bilimlar keltiradi.[2]

Teolingvistika sohasidagi tadqiqotlar, shuningdek, o‘zbek tilida diniy ta'lim va tarbiya jarayonlarini ham o‘rganadi. Diniy ta'lim, o‘zbek tilida olib borilsa, o‘quvchilarning til va diniy bilimlarini birlashtirishga yordam beradi. O‘zbekistonda diniy ta'lim muassasalari, o‘zbek tilida ta'lim berish orqali, o‘quvchilarga diniy tushunchalarni aniq va ravshan ifodalash imkonini yaratadi. Bu, o‘z navbatida, o‘quvchilarning savodxonligini oshirish va ularni diniy qadriyatlar bilan tanishtirishga yordam beradi. Teolingvistika, shuningdek, O‘zbekistonning turli hududlarida diniy til va iboralar o‘rtasidagi farqlarni o‘rganishga ham qaratilgan. O‘zbekistonning turli viloyatlarida, diniy terminologiya va iboralar o‘rtasida farqlar mavjud. Teolingvistik tadqiqotlar, bu farqlarni aniqlash va ularning sabablarini o‘rganishga yordam beradi. Bu jarayon, o‘zbek tilining xilma-xilligini va uning diniy adabiyotlarda qanday ifodalanishini ochib beradi.[3]

O‘zbekistonda teolingvistika sohasidagi tadqiqotlar, xalqaro miqyosda ham qiziqish uyg‘otmoqda. O‘zbek olimlari, teolingvistika sohasida olib borilayotgan tadqiqotlar orqali, xalqaro ilmiy hamjamiyatga o‘z bilim va tajribalarini taqdim etmoqda. Bu, o‘z navbatida, O‘zbekistonning ilmiy salohiyatini oshirishga va teolingvistika sohasida yangi imkoniyatlar yaratishga yordam beradi. Teolingvistika, O‘zbekistonning diniy va madaniy hayotida muhim rol o‘ynaydi. O‘zbek tilida diniy matnlar, xalqning an'analari, qadriyatlari va dunyoqarashi bilan bog‘liq bo‘lib, teolingvistika bu bog‘liqlikni ochib berishga yordam beradi. Teolingvistik tadqiqotlar, o‘zbek tilida diniy terminologiyaning rivojlanishi, uning o‘zgarishi va yangi birliklarning paydo bo‘lishini o‘rganadi. Bu jarayon, o‘zbek tilining boyligini, uning leksik va grammatik xususiyatlarini namoyon etadi.[4]

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda teolingvistika va teolingvistik birliklar tadqiqi, tilshunoslik, diniy tadqiqotlar, madaniyat va antropologiya sohalarida muhim ahamiyatga ega. Teolingvistika, til va din o‘rtasidagi munosabatlarni o‘rganish orqali, diniy matnlarning o‘zbek tilida qanday ifodalanishini, diniy tushunchalarning rivojlanishini va xalqning madaniy hayotini o‘rganishga yordam beradi. O‘zbekistonda teolingvistika sohasidagi tadqiqotlar, zamonaviy ilmiy uslublar va metodologiyalar asosida olib borilmoqda va bu jarayon xalqaro ilmiy hamjamiyatda ham qiziqish

uyg‘otmoqda. Teolingvistika, O‘zbekistonning diniy va madaniy hayotida muhim rol o‘ynab, til va diniy tushunchalar o‘rtasidagi bog‘liqlikni ochib berishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mamatqulova, M. (2020). "Teolingvistika: nazariya va amaliyot". Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashri.

2. Abdullaeva, D. (2021). "Diniy terminologiya va teolingvistik birliklar". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashri.

3. Raxmonova, N. (2019). "O‘zbek tilida diniy iboralar va ularning semantikasi". Toshkent: Fan va texnologiya nashri.

4. Ismoilov, S. (2022). "Teolingvistika va o‘zbek adabiyotidagi diniy matnlar". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti nashri.

5. Tursunov, A. (2018). "O‘zbek tilidagi diniy terminlar: tahlil va tadqiqotlar". Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi nashri.

6. Qodirov, J. (2023). "Diniy matnlar va ularning tilshunoslik jihatlari". Farg‘ona: Farg‘ona Davlat Universiteti nashri.

7. Karimova, L. (2020). "Teolingvistik tadqiqotlar: O‘zbekistondagi zamonaviy yondashuvlar". Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashri.

